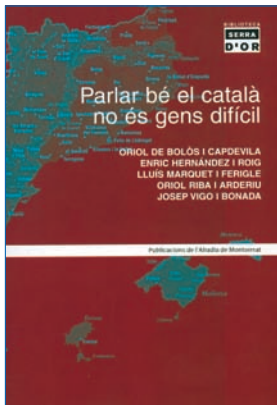

Parlar bé el català no és gens difícil

Oriol de Bolòs, Enric Hernández, Lluís Marquet, Oriol Riba i Josep Vigo,
Parlar bé el català...,
Pub. de l'Abadia de Montserrat,
Barcelona 2005.

En aquests temps de mestissatge i consens, escriure un llibre que defensi el català normal, el model genuí, la llengua depurada que Fabra es pensava que s'aniria forjant després d'ell... és un gest audaç. Doncs en aquesta obra hi trobareu audàcia de la bona.

És un llibre que fa de bon llegir: té 150 pàgines, el corpus del recull és fragmentat i la majoria dels articles no arriben a deu ratlles cadascun; a més, la redacció és plena d'exemples i comentaris didàctics escrits amb bon humor –farien riure i tot si no fos perquè tracten d'aquesta tendència tan mimètica i empobridora que segueix la llengua i que creix de dia en dia.

ESTRUCTURA

Els apartats fonamentals d'aquest recull són els titulats «Paraules que no calen» (22 pàgines) i «Com fem servir les paraules?» (40 pàgines). El primer se centra en els barbarismes que els mitjans de comunicació de referència no eradiquen (diguem-ho clar: no volen eradicar); el segon, en els paranys en què cau la llengua per la interferència aclaparadora de l'espanyol: calcs semàntics, imprecisions de significat, eufemismes innecessaris... Són dos blocs que ens en-

carem amb la crua realitat actual, però que ens mostren camins per a superar-la.

La preocupació didàctica dels autors va fer néixer tres apartats més («Geografia i paisatge», «El temps que fa» i «El temps que passa»), que podrien haver estat inclosos en els blocs centrals, però que –presentats a part– els alleugereixen. El cos del llibre es completa amb advertiments gramaticals («La fonètica», «El caos dels verbs», «Les preposicions», «La comparació») i una gruixuda secció dedicada a la fraseologia.

Abans de començar, els autors encarregats d'enllestir els originals ens expliquen el procés sinuós de composició de l'obra («La gènesi, llarga i complexa, d'aquest llibre») i ens en fan veure la necessitat («Per què hem escrit aquestes pàgines?»). I al final, ultra una bibliografia ben recomanable, hi ha un encertadíssim índex de mots que fa encara més útil i manejable el llibret.

LA UTILITAT I LA VALENTIA DEL LLIBRE

Parlar bé el català no és gens difícil i ens ajuda a mantenir el sentit de la llengua, a recuperar allò que hem perdut o a no deixar escapar allò que tenim. Arreu arreu hi traspua coratge restaurador. Heus-ne ací uns quants exemples:

«Cal treballar per tal que, de mica en mica, *cercar* torni a ocupar el lloc que li correspon» (p. 35).

«No podem pas pensar de restaurar-ne l'ús normal de sobte [de *estel*], però no és pas impossible de difondre'l de mica en mica si ens ho proposem» (p. 42).

«No sembla oportú, però, de difondre'l [el mot *guapol*] com si fos una meravella, tal com ha fet l'Ajuntament de Barcelona» (p. 44)

Els autors no desaprofiten cap ocasió d'assenyalar directament els mitjans de comunicació com a difusors de formes espúries i de calcs; és a dir, sobre la televisió i la ràdio públiques (a més dels diaris de Barcelona) recau la responsabilitat d'entrebancar la difusió d'un català normal:

«Només incloem ací mots que ens han cridat l'atenció per llur caràcter incorrecte, extrets gairebé tots, els darrers anys, de la parla dels mitjans de comunicació» (p. 31).

«Els responsables dels mitjans de comunicació, portats per llur

exagerada por d'allunyar-se dels ambients més xarons, fan que [el mot *tio*] l'haguem de sentir contínuament» (p. 42).

Les pàgines d'aquest llibre contenen explicacions abundoses sobre el perquè de les coses. Podem entendre per què un espanyol no sap pronunciar *fructicultura* («El castellà té dificultats per a pronunciar consonants a final de síl·laba», p. 43) i comprem tot d'una com s'ha de llegir aquest mot en català.

Els autors de l'obra prenen partit per un model determinat, i ho fan elegantment i amb el cap ben alt. En aquest llibre s'hi respira adesiara coratge, el coratge que hem de menester per a en vigorir el geni de la llengua i per a recuperar-ne la genuïnitat:

«Som [la propòsit de *afilar* i *esmolar*] davant un d'aquells casos en els quals l'aplicació estricta del diccionari, sobretot si va acompanyada de l'oblit de les maneres de dir més normals [...] pot conduir a l'empobriment de la llengua» (p. 55).

No és solament en aquest exemple on es parla del diccionari (tothom sap com s'ha significat algun dels autors en la crítica –tenaç, rigorosa, inapel·lable– del *DIEC*). En algun cas, aquest llibre retorna als diccionaris la funció de recull i situa la parla normal allà on li correspon:

«Encara que sigui als diccionaris, aquest mot [*escodrinyar*] no és normal» (p. 73).

En algun altre punt, l'oposició és més directa; per exemple, quan s'afirma ras i curt que *descampat* és «tan existent en català com "Zeppelindo" en castellà». Recordem que el mot *descampat* consta en el diccionari (potser inconsistent, però sens dubte existent) del IEC.

Permeteu-me que encara addueixi una altra mostra d'audàcia: tot l'apartat «Frases fetes i locucions». El sol fet d'escometre –garbellant en les muntanyes de frases fetes que el parlant corrent calca de l'espanyol– una tria que càpiga en setze pàgines ja té prou mèrit. A desgrat del perill de fer una selecció arbitrària, l'empresa no els fa por.

Per anar acabant els exemples d'utilitat d'aquesta obra, hi trobareu lliçons d'un gran valor,

tant pel contingut com per la capacitat de síntesi (que les fa ben adients per a la transmissió en situacions ben diverses). En són exemples les entrades sobre *ésser i estar* (p. 73-75), *tirar, llançar i llençar* (p. 77-78) i els usos i abusos de *posar i tornar* (p. 85).

POSSIBILITATS DE MILLORA

Si hom llegeix en el primer apartat com va ésser concebut i elaborat aquest llibre, cal admetre que hi havia el perill que la redacció fos mancada de cohesió. Tanmateix, aquest aspecte s'ha salvat prou bé. Si de cas, hi faltaria una revisió amb un doble objectiu: una expressió més rica i acolorida i una correcció més aprofundida (que tingués en compte, per exemple, les aportacions de Jaume Vallcorba i Rocosa sobre l'ús de *altre* i *altres*).

Aquesta revisió també hauria de servir per a ordenar alfabèticament les entrades; és una necessitat relativa havent-hi l'índex final, però fa mal efecte que hi hagi un ordre tan entrebancat.

Així mateix, suggeriria que els autors s'esplaïessin més en algunes explicacions, com ara en el fatigós abús de possessius (enllestit en cinc ratlles, p. 105).

CONCLUSIÓ

Sens dubte, *Parlar bé el català no és gens difícil* és un llibre summament recomanable. Llegint-ne les pàgines (especialment de l'apartat «Com fem servir les paraules?») ens vénen al cap tot de pensaments: no som els únics que tenim unes certes manies; quina feinada que hi ha encara per fer; que n'és de rica la nostra llengua; quants hispanismes disfressats corren encara esperitats pel món català...

Com afirmen els autors al començament (p. 10): «L'esdevinidor de la llengua està en mans dels catalanoparlants. Només si els parlants tenen prou energia per a sostenir la dignitat del seu llenguatge contra totes les pressions, el català es mantindrà com a instrument d'expressió útil i culte. Però la societat necessita mestres i governants conscients i eficients.»

Tant de bo no triguem gaire a tenir-ne. ♦

JORDI BADIA